

Krångångården

Tiderna förändras – det är ett uttryck som ofta används när äldre människor berättar om gången tid. Det är naturligtvis alla nya hjälpmedel som förenklar vårt sätt att leva som åsyftas, men även på andra områden har det skett stora förändringar, t.ex. när det gäller vårt boende. De stora familjerna med tre, ibland fyra generationer tillsammans i ett rum och kök, de finns inte längre. Vuxna barn flyttar hemifrån så snart de får ett jobb. Men det finns undantag som visar att man kan hålla ihop ett hem – från vaggan till graven som det brukar heta. I Krångångården fanns en sådan familj som Sool-Öen vill påminna om.

Krång Anders Jönsson f. 10/10 år 1871, betraktar vi som husbonde i denna gård. Alltid glad och skojfrisk var han och mycket

Krång Anders Jönsson (f. 10/10 1871) med sitt lieorv som kom flitigt till användning sommartid.

hjälpssam, berättar grannarna. År 1899 gifte han sig med Rull Margit Larsdotter från Bråmåbo f. 26/4 år 1874 och säkert blev hon mycket välkommen till Krångängården då Anders mor nyligen gått bort. Men hans far Krång Jöns Mattsson född år 1831 bodde fortfarande kvar liksom dennes ogifte bror Matts som levde 1822 – 1904. Han blev inblandad i mordet på "Svarten" i unga år. I Sool-Öen 1979 berättas om detta. Vidare ingick i denna familj Anders två ogifta syskon, Carin f. år 1854 och den humoristiske Mats som levde 1866 – 1941. Han presenterades i Sool-Öen 1974. Det var liksom en oskriven lag vid denna tid att ogifta syskon stannade kvar i föräldrahemmet tillsammans med den som bildade ny familj.

En ny generation i denna gård började när sonen Anders föddes d. 13/12 år 1900. Han blev en duktig arbetskarl inom många områden och han fick leva längst av bröderna. Han blev 89 år.

Brodern Johan föddes d. 11/8 år 1902. Liksom sin far var han en skämtsam person och i arbetet fanns han alltid tillsammans med hästen. De båda såg ut att trivas tillsammans. Han levde till år 1969.

Den tredje brodern som föddes 18/6 år 1905 fick namnet Karl. Det visade sig snart att han inte var som andra barn. Nog växte han men all annan utveckling uteblev. Han var mycket sen att lära sig gå och tala lärde han sig aldrig, bara ett ord då och då.

Inte ens aptiten lärde han sig förstå. Han åt ofta tills magen kastade upp vad den fått. I fortsättningen fick han en normalportion och det var han nöjd med. Som vuxen var han en stillsam person som knallade omkring hemma på gården och i grannskapet. Han ställde aldrig till besvär genom att sticka iväg. Istället visade han sig ha ordningssinne. Han plockade upp leksaker som barnen glömt i gräset och satte dem under tak, likaså cyklar som stod ute. Karl blev 67 år.

Rull Margit Larsdotter (f. 26/4 1874) som blev gift med Krång Anders och mor till nio barn. En okänd kvinna står på trappan bakom Margit.

Tre av Krång Anders och Rull Margits söner. Fr. v. Karl, Axel och Nils. Fotot troligen från 1920-talet. Foto: Ryss Gustav Nilsson.

Den 15/1 år 1907 föddes Axel. Han var heller inte normalbegåvad även om han utvecklades bättre än Karl. Att gå i skolan var uteslutet men han trivdes inte att gå sysslolös och därför blev vedjobbet hans stora intresse. Hans prydliga vedtravar vittnade om att även han var en vän av ordning som också tog som sin uppgift att låsa uthusen varje kväll. Han levde till år 1974.

Broder nummer fem hette Lars f. 9/9 år 1908 och han blev något av en kändis genom sina krafter. Men tro inte att han skröt med det, nej, han tackade bara med ett bullrande skratt när någon åskådare berömde hans färdighet att t.ex. lyfta tunga spannmålssäckar. Glad och språksam var han alltid och mycket hjälpsam. När det skulle spelas fotboll brukade han ta med gode vännen Fyr Axel till idrottsplatsen. Axel var rörelsehindrad sedan barndomens polio, så nu sattes hans kryckor på pakethållaren och med hjälp av Lars starka armar placerades han på cykelramen – det gick alltid bra. 80 år gammal omkom Lars i en trafikolycka.

Den 11/10 år 1910 föddes brodern Nils. Förståndshandikapp hade även han och hans sätt att tala blev liksom förkortade meningar. Men han var utåtriktad och ville gärna vara med där någonting hände. Därför blev han bekant med många och kunde då säga någonting som tydde på att han visste vem han träffat. En talang hade han – han kunde spela munspel och hans bravurnummer var Spiskroksvalsen. Hans namn hade i folkbokföringen samma tillägg som Karl och Axel. FRIK., alltså befriad från militärtjänst. Han blev 80 år gammal.

Vi kan lätt förstå att mor Margit blev glad då sjunde barnet blev en flicka. Hon föddes d. 25/9 år 1912 och därmed blev familjens storlek tolv personer. Maria Signhild fick hon heta men kallades alltid bara Maria.

Att gården hade en bra bagarstuga var till stor hjälp då så många sovplatser behövdes. Men året efter Marias födelse dog 59-åriga faster Carin och året därpå gick farfar Krång Jöns bort, 85 år gammal.

Så får vi inte glömma att gården hade en lagård också. En stor familj behöver alltid mjölk och vid denna tid ansågs mjölkning vara s.k. ”kvinnefolksgöra”. Hur mor Margit orkade med allt är svårt att förstå, ty redan 26/1 år 1915 föddes en ny liten Karin som sedan fick en lillasyster d. 23/7 år 1917. Hon döptes till Anna och nu var familjen lika stor igen. Dessa tre systrar utvecklades helt olika. Maria hade lätt att lära på alla områden. Hon kunde väva och sy, baka tunnbröd o.s.v. och hon var en säker alt i hembygdskören. De två yngre däremot klarade inte riktigt skolan, men med bra handledning kan ju alla lära sig något. Särskilt Karin blev duktig vid spis och diskbänk. Hon blev också känd som vår församlings trognaste kyrkibesökare. På hemvägen gjorde hon ofta sällskap med Maria Daniels vilket alltid ledde till kyrkkaffe i prästgården. Karin blev 72 år.

Annas stora intresse var klädseln och därför åkte hon gärna till Mora och handlade något snyggt att ta på sig. Många bekanta hade hon och eftersom hon

lärt sig cykla blev det många turer ut i byarna för att visa upp det nya plagget. Hon blev äldst av alla syskonen, 91 år.

Endast Maria hittade en livskamrat. Han hette Mårten Anders Eriksson, kom från Skattungbyn och var jämnårig med henne. Här är det lämpligt att återge ett samtal rörande dessa två.

Det förekom ofta att någon från Krångångården besökte Margits två bröder i Bråmåbo som nu började åldras. Av gammal vana tittade man då in även i den nedre Rullgårdens och nu var det Maria som hälsade på. Rull Anna kunde inte hålla inne med att hon hört ryktas om förestående bröllop i Krångångården. ”Du har hittat en så bra karl också, berättas det”. Maria skrattade och höll med om att fästmannen var bra ”men det brådskar inte med giftermål för jag har bestämt mig för att inte sätta några barn till världen”. Nu såg Rull Anna så frågande ut så Maria fortsatte: ”Alla som känner oss förstår att i vår familj finns anlag av en sort som ingen önskar föra vidare”. Samtalet fortsatte med att Rull Anna nämnde flera adoptivföräldrar som haft stor glädje av barn de tagit omhand, den möjligheten har ju alla. ”Jo, vi har pratat om det också men jag tror inte att det skulle gå så bra att ta in främmande små barn hemma hos oss och man har ju ingen garanti att få vara frisk och orka ta hand om allt”. Med de orden klargjorde Maria att hon inte tänkte lämna sina gamla föräldrar och hjälpbehövande syskon. Hennes ansvarskänsla och empati trängde undan alla egna önskemål. Men giftermål blev det i mars 1959 och den förstående brudgummen flyttade hem till sin fru. Där fanns nu större utrymme då boningshuset renoverats och byggts till med övervåning sedan alla syskonen blivit vuxna. Dessutom nyttjades fäbodstället i Björka under somrarna.

Sent omsider, någon gång under 50-talet, började de tre bröderna få sjukpension. Den saken ombesörjde sjuksköterskan Märta Thorell när hon fick höra att ingen anhörig haft kännedom om att sådan hjälp fanns att ansöka om.

Två beundransvärda människor - Krång Anders och hustrun Rull Margit på trappan till Krångångården.

Båda föräldrarna uppnådde hög ålder. Margit blev 86 år och Anders 94 år. Maria blev 73 år och hennes Anders 84 år.

Så blev det då bara Anna kvar och hon började nu känna av ensamheten. Hon flyttade därför till en mindre lägenhet och sålde gården, förvissad om att den kom i goda händer.

En liten episod som vittnar om den trivsamma humorn i denna gård följer här: Det var slåttertid och rödklövern i Bråmåbo var frodig och tungarbetad denna sommar. På morbrödernas åkerlapp mitt emot Rullgården jobbade Krångångårdens arbetslag med att hässja och naturligtvis var det mest Lars som högg i med det. Johan körde släpräfsan och stannade vid vägkanten när Sturull Gunnar närmade sig för en pratstund. Det var inga små hötappar som Lars tog på gaffeln så Gunnar fick lust att uttrycka sin beundran, men eftersom det var Johan som han pratade med så valde han att lägga orden lite skämtsamt.

” I si att lill-pöjtjen Lars få fi id utå åkern o nu”.

Då svarar Johan: ” Uj ja, an e ålltred fullt ut tä sop åv ästim flugur”!

Att hålla ihop och stötta varandra i motgångarna var det självklara rättesnöret i denna familj som vi Solleröbor bör minnas med högaktning.

Rull Elsa Olofsson